

a legegyszerűbb szervezettel. Mindkét esetben a kicsinyek játéka teljesen az egyéni küzdelemet szolgálják, hiányzik belőlük a köztudat. Nem pártok, hanem egyének állanak egymással szemben. A következő általánosításokra jut: 1. A gyermek megfigyeli a társadalmi élet jelenségeit és elemzi azokat. 2. A gyermek utánozza a társadalmi cselekvényeket és ezeket utánzás közben egyszerűsíti, elemi formákra vezeti vissza. 3. A gyermek ezen egyszerű cselekvényekhez hozzá is tesz, azokat naiv világnézete szerint át is alakítja. Az értekezés befejező 4. része szól az aktuális játékokról, amelyek azonban teljesen soha sem szorítják háttérbe az évezredes állandó játékokat. Hangoztatja, hogy a gyermekek állandó játéka a felnőttek állandó cselekvényeihez vezetnek végeredményökben. Végezetül felemlít e téren, a gyermeki társadalom megfigyelése terén, egy pár irodalmi tennivalót: fontos megállapítani azt az összefüggést, amely a felnőttek és gyermekek társasági cselekvései között fennáll; fontos kutatni ezen cselekvések közti hasonlóságokat, különbségeket, fejlődési fokozatokat.

8. Karoliny Mihály: *Miképen küzdjön az elemi népiskola a beszédkiejtési hibák ellen?* (Iglói áll. tanítóképző 1902—1903.) — A tanítók számára hasznos gyakorlati tanácsokat magában foglaló értekezés. Az idegen anyanyelvűek magyarul tanulásának egyik fő akadálya a kiejtés. A kiejtési hibák leküzdését az egyén érdekében is, de abból a szempontból is szükséges eszközölni, mert az idegenszerű kiejtés a magyarul tanulók nagyobb tömege miatt hova tovább hatással lehet a magyar beszédre. Rövid fiziológiai alapvetés után a siketnémák beszélni tanítási módszeréből kiszemelve az eljárási módokat, az összes előforduló kiejtésbeli hibák ellenszereit tárgyalja. Mindenesetre hasznos gyakorlati útmutatás a nem magyar ajkú tanulókkal foglalkozó tanítók számára. *Beyer József.*

(Folytatása következik.)

★

A tanítás fokozatainak elmélete és gyakorlata. Összeállította Vágvölgyi Béla tanítóképző tanár. Bpest. Franklin T. Ára 1 korona.

A formális fokozatok kérdése sokkal fontosabb, mint a hogy első tekintetre látszik. Nem a tanítás technikájának valamely sajátos fogásáról van itt szó, hanem a tanítóeljárás, vagy inkább magának a tanításnak céljáról, alapjáról, s tulajdonképpen ez minden tanításnak az archéja. Probléma ez még, melyet nem sikerült megoldani.

Ma már megállapodott igazságnak kell tartanunk, hogy az iskola a kultúra nevelőháza, akárhogy is fogjuk fel a kultúra lényegét, mi tanítók arra törekszünk, hogy a ránk bízott fiatal nemzedéket beállítsuk a kultúra közösségébe, az egyetemes kultúra megértetésével munkássá vágyunk a nemzeti kulturának.

Ebben már nem lehet köztünk eltérés. Vita csak arról lehet, e kulturának mely részét szakítsa ki az iskola (mert az egészet a maga extensitásában fel nem ölelheti) a maga munkássága körébe, s minő módszerrel járjon el eme munkájában.

Még nincs megállapodás a tananyag kiszemelésében, a módszer kérdése is folytonos vitának van alávetve. Herbart—Ziller formális fokozatai szinte kínálták az indukciós eljárást, s midőn az indukció egyedül üdvözítő módszer lett, szinte csudálatos raffineriával dolgozták ki a formális fokozatok elméletét. Ma már az indukciónak megcsappant a hitele, mivel a gyakorlatban eltávolíthatatlan akadályokba ütközött, s e miatt a formális fokozatok tekintélye is alábbszállt. Vágvölgyi is megvallja, hogy az alaki fokozatnak nem föltétlen híve (Bevezetésben), és csak azon helynél fogva, melyet a jelenkor pädagogiai és didaktikai irodalmában elfoglalnak, tartja szükségesnek, hogy velők a leendő tanítót megismertesse. Így lehet érteni, hogy Vágvölgyi nemcsak *Martig* szerint adja elő a fokozatokat, hanem megismertet *Königbauer* hat pszichologiai fokozatával is, melyek sokban egyenes ellentétben állanak Ziller fokozataival.

Martig elmélete nagyban megegyez Zillerével, míg *Königbauer* új csapáson indul. Szerinte a tanításnak az a föladata, hogy a gyermeknek alkalmat adjon a látásra, tapintásra, beszélésre, és mindenemű foglalatosságra. Az érzékszervek foglalkoztatása az első fokozat. Ellene van a terjengős bevezetésnek, a tanítás céljának kitűzése szerint felesleges, sőt pszichologiaellenes, az érdeket keltse fel maga a tárgy. A 2. fokozat a «mi» és a «hogyan» megállapítása, azaz az anyag csoportosítása és elrendezése; a 3. fok a «miért»-re irányul, s azt nézzük, mi a dolognak a jelentősége, mit következtetünk belőle; a 4. fok a «hasonlóval való összekapcsolás»; az 5. a tárgyak megegyező tulajdonságainak nézése, a fogalom levezetése; a 6. a dolognak az emberi életben való felhasználása (haszna, kára, költői, erkölcsös, vallásos volta.)

Ennek bő kifejtése után nagyon sikerült mintákat, vázlatokat és mintaleckéket találunk.

A harmadik részben gyakorlati útmutatást ad *tanítási vázlatok* készítésére és az előadások megbirálására.

A könyv előadása világos, kiválóan alkalmas a kezdőknek, haladóknak egyaránt, s nagy haszonnal forgathatják a középiskola tanítói is.

Végül még azt jegyzem meg, hogy «A gyakorló iskolában» címmel egy nagyon ügyes jegyzet-füzetet adott ki a tanítási vázlatok készítésére és a próbatanítások megbirálására. Ára 50 fillér.

Bihari Ferenc.